

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

השיעור נמסר
במוצאי שבת-קודש
ויקהל-פרה
אדר התשפ"ה בשל"ו
בבית המדרש פעולת צדיק
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

חידושים בעניין ברכת האילנות. א' צריך להוסיף 'נאות', לאחר המלים 'פְּרִיֹת טוֹבוֹת'. ההבדל שבין 'פְּרִיֹת' לבין 'פְּרִיֹת', ביאור כי כאשר הבי"ת מנוקדת בחירק נכללים בכך אילנות, ומדוע לא גרסינן בהדיא 'אילנות'. ב' במלה 'להתנאות', האות נו"ן בפתח. ג' תיבת 'בהן', בנו"ן.

אין לומר ברכת האילנות אלא כאשר ניכר ונרגש נוי הפריחה.

ערב פסח שחל בשבת – כבשנתנו זו – כיצד לעשות את הסעודות בשב"ק.

מעשה שהיה עם אביו של מרן שליט"א – הגה"צ הרב נסים רצאבי זצ"ל – בעיר רצאבה שבתים, כאשר חכם אחד התיר לבני משפחתו לאכול מצה בערב פסח שחל בשבת. ויסוד כי אין לסמוך על איזו דעה יחידאה, נגד מה שמקובל בהלכה ובמנהג.

על דרך הנאמר לעיל, אין לסמוך על תשובה שפורסמה לאחרונה בעניין צירוף קטן למניין, ואפילו שלושה קטנים, כי היא דעת יחיד.

החובה לפשפש במעשינו עקב הגזירות שישנן כיום, כגון גזירת גיוס בני הישיבות, וגזירת המעונות. וכן מצב המלחמה השורר בארצנו הקד'. פירוש שמותיהם של-ארגוני הטרור של-אויבינו הקמים עלינו, כגון, חֲמָאס, אֶלְקָאֵדָה, חֻבְּאֵלְלָה, פְּתַח, ולימוד מתוך השמות הללו שרומזים לנו בכך מן השמים כלפי עוונות עם ישראל הזקוקים לתיקון.

החיוזוק בעניין גזירת הגיוס, צריך להיות לא רק בלימוד התורה, אלא גם בענייני צניעות וקדושה, וחשיבות הנישואין בגיל שמונה עשרה. ומעשה מזעזע שמובא בתנא דבי אליהו.

קריאה להשתתף בכינוס כנגד הגזירות על התורה, ובפרט על גזירת הגיוס, שיתקיים ביום חמישי ער"ח ניסן, בירושלם עיקורת.

מבוקש עורך לחוברת שתתריע בעניין השיר 'לכבוד התנא האלהי, רבי שמעון בר יוחאי', שצריך לומר הה"א בחירק, כי זהו חירוף וגידוף לומר 'האלהי'.

בשבח 'ישיבת בין הזמנים' המתקיימת בעיר רכסים ת"ו, שמארגן ידידנו הרב עובדיה סיאני הי"ו.

כל הזכויות שמורות למרן שליט"א

השיעור יוצא לאור ע"י מוסדות יד מהרי"ץ – בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: y5358404@gmail.com

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" ובחברות "שערי יצחק" – 781

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.

השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א,

וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה וליזכו הרבים, ימלא המקום ברוך הוא

כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכ"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הנכבד והנעלה רבי אריאל נהרי הי"ו, מירושלם עיקו"ת, שהתנדב ביד רחבה ובנפש חפיצה לרכישת כל סדרת הספרים פירוש המשנה לרמב"ם – בהוצאת מכון המאור. וכן את כל 'משנה תורה' לרמב"ם – בהוצאת הר"ש פרנקל. וזאת לצורך עריכת השיעורים השבועיים – חוברות "שערי יצחק" היוצאים לאור ע"י מוסדות יד מהרי"ץ – בכדי שיצאו בצורה המושלמת והמדוייקת ביותר. להצלחתו ולהצלחת כל בני משפחתו ברוחניות ובגשמיות, בריאות איתנה ופרנסה טובה, אכ"ר.

יישר כוחו. ירבו כמותו בישראל. הדבר חשוב מאד. כאשר אנחנו מביאים בשיעורים השבועיים את דברי הרמב"ם, ובפרט כאשר מדייקים את לשונות הרמב"ם, והרי ב'אוצר החכמה', אין את 'משנה תורה' שבהוצאת הר"ש פרנקל, וכן לא את 'פירוש המשנה' לרמב"ם שבהוצאת מכון המאור. הדבר מכביד עלינו, ועל הרב שילה הי"ו העורך, כי כל פעם צריכים לתקן, ולשלוח צילומים וכו'. ב"ה כעת הדבר מסודר. אם כי יש ב'אוצר החכמה' רמב"ם מדוייק, בהוצאת שילת, שזה הכי קרוב למהדורת פרנקל, אבל עדיף פרנקל כי זה כשר למהדרין, ונפוץ בעולם התורה.

כמו"כ השיעור מוקדש ע"י רבי נריה שם טוב בן איתן ורעייתו הי"ו, מארצות הברית, לרפואת הסבתא מרת רבקה בת יקוט אביבה שתחי' הזקוקה לרפואה שלמה במהרה, ולרחמי שמים מרובים, בעבור שהתנדבו למוסדות יד מהרי"ץ. יהי רצון. כי אני י"י רופאך.

כמו כן השיעור מוקדש ע"י האשה הכשרה מרת רחל יהודית בת דוד מאיר שתחי', מארצות הברית, להצלחה בכל מעשה ידיה, ושתרווה נחת מכל יוצאי חלציה, בעבור שהנדבה ומתנדבת תמיד לכולל נתיבות מהרי"ץ. זהו משהו קבוע. ברכה קבועה.

וכמו כן השיעור מוקדש ע"י רבי מאיר בן משה יצחק ורעייתו הי"ו, מארצות הברית לעילוי נשמת רבי שמואל צבי בן חיים ז"ל, שבשבוע זו יום כ"ז אדר חל יום היאר – צייט שלו, ולעילוי נשמת רבי בועז בן משה ז"ל, ומרת רחל לאה בת משה ע"ה, תנצב"ה. בעבור שהתנדב למוסדות נתיבות מהרי"ץ.

וכן בכלל הברכות, השיעור מוקדש לרפואת ידידנו הרב שמואל בן ישעיהו נחום הי"ו – הוא היה משתתף פה בשיעורים, הרב שמואל נחום – הזקוק לרפואה שלימה בתוך שאר כל חולי עמו ישראל. ישועת י"י כהרף עין.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך מעשה ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, והזקוקים לרפואה – השם ברוך הוא ישלח להם רפואה בתוך כל חולי עמו ישראל, וישלח ברכה רווחה והצלחה בכל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכ"ר.

חידושים בעניין ברכת האילנות. א' צריך להוסיף נ'אות', לאחר המלים 'פְּרִיֹת טוֹבוֹת'. ההבדל שבין 'פְּרִיֹת' לבין 'פְּרִיֹת', ביאור כי כאשר הבי"ת מנוקדת בחירק נכללים בכך אילנות, ומדוע לא גרסינן בהדיא 'אילנות'. ב' במלה 'להתנאות', האות נו"ן בפתח. ג' תיבת 'בהן', בנו"ן.

דבר בעתו מה טוב.

עוד מעט חודש ניסן, 'ברכת האילנות', ונתחדשו לנו בעזרתו יתב' בעניין הזה כמה דברים.

דבר ראשון, 'השבת אבידה'. בנוסח הברכה, חסרה לנו מלה. לפי הגירסא שלנו, לפי הרמב"ם והתכאליל הקדמוניות, הברכה מעכשיו היא תהיה בת עשרים תיבות. עשרים מלים במדוייק. האמת היא, כי גם בנוסחאות האחרות זה עשרים מלים, הדבר יצא מכוון, כי הם משמיטים מלים ומאידך מוסיפים מלים.

הנוסח שלנו הוא כדלקמן. עד 'מלך העולם', ישנן שש תיבות. ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם. אחר כך, שלא חיסר בעולמו כלום. עוד ארבע. ביחד עשר. וברא בו בריות טובות – כעת חסרה לנו כאן מלה, 'נאות'. זאת השבת אבידה. מחזירים מלה, שאינה כתובה בתכלאל עץ חיים, ולא בסידורים הרגילים. וביחד הן חמש תיבות. ואחר כך, כדי להתנאות בהן בני אדם. עוד חמש תיבות. נמצאו סה"כ עשרים תיבות.

הדבר בזכותו של ידידנו הרה"ג יהודה מהלא הי"ו מירושלם עיקו"ת, אשר ביקשתי ממנו שיברר את הנושא הזה היטב, והוא מצא עשרים ושמונה תכאליל, מן המובחרים והמדוייקים, שכתובה בהם המלה 'נאות'. וגם ברמב"ם, כך כתוב. הסכמתי איתו, אפילו שמהרי"ץ לא כתב את המלה הזאת. כמו שיופיע בס"ד במאמר מיוחד, בקובץ דברי חפץ הקרוב.

שאלה מהקהל: גם אצל הספרדים והאשכנזים, אין את המלה הזאת?

תשובת מרן שליט"א: גם אצלם אין.

עכ"פ כך צריך לומר, 'בריות טובות נאות'. כנראה המלה 'נאות' נשמטה בחלק מן הספרים, מפני שהדבר היה נראה להם כפילות. 'נאות' – 'להתנאות'. זה נראה להם מיותר.

הערה מהקהל: אכן זה נשמע כפל מלים.

כעת, תשמעו תשובה נפלאה לשאלה דלעיל. הסיבה שתיקנו לומר 'בְּרִיּוֹת', היא בכדי לכלול את האילנות, כי גם הם 'בני אדם', מכיון שבני אדם מגולגלים באילנות. נפלא ממש.

כמו־כֵן, לא לחנם הכפל 'נאות' – 'להתנאות', כי זה בא להגיד שהדבר חוזר, שלוש פעמים. ע"ד שנאמר בספר איוב [ל"ג, כ"ט], הֲזֶן פֶּלַא אֱלֹהִים יַפְעַל אֵל, פְּעַמִּים שְׁלוֹשׁ עִם גְּבַר. בפסוק הזה, רמוז סוד הגלגול. שהנשמה חוזרת שלוש פעמים. לכן כללו זאת – הדבר נרמז כן – בנוסח הברכה. זאת איננה כפילות. מי שיתעמק, יבין.

וזה לא רק הנשמות המגולגלות. בספר פתח הדביר [ח"ב או"ח הל' ברכות סימן רכ"ו] הביא, כי הנשמות המגולגלות זה לא העיקר. אינני יודע, האם דבריו מוסכמים, אולם בכל אופן הוא אומר כי ישנו משהו, שהוא יותר העיקר. והן הנשמות הנדחות, אשר אינן זוכות להיכנס לגן עדן.

הוא מביא לכך מאמר מפורש מהזוה"ק פרשת בלק [דף קצ"ו ע"ב], אמר רבי אלעזר, ביומי ניסן וביומי תשרי, רוחין ונשמותין משטטין ופקדן לאתר דאצטריך, וְאִתְחַזֵּן ע"ג שורין דגנתא – רואים אותם על גבי החומות של גן עדן – דלא זכו למיעל לגו בהדי צדיקיא דזכו להאיי עינוגא ד'עין לא ראתה'. עדיין יש להם מעצורים, שאינם יכולים להיכנס לג"ע, הם בנתיים מעל החומות.

דרך אגב, הפלא ופלא. הרי ישנם כאלה שגורסים בברכה – במקום המלה להתנאות – 'להתעדין' בהן בני אדם וכו'. נראה שרמוז פה עניין 'גן עדן'. אמנם אנחנו וכמעט כולם לא גורסים כך, אבל אולי מי שקבע את הנוסח הזה, הוא כיוון לכך.

כתב על כך בספר פתח הדביר [שם] בזה"ל, וכוונת הברכה הלזו, היינו להתפלל גם עליהם שיזכו ליכנס במחיצתם. וכיון דאמרו בזוה"ק, יומין רשימין אית השתא, יומי ניסן ויומי תשרי, ובתשרי ליכא לבלוב אילנות, לכך אמרו דברכה זו שייכא דוקא ביומי ניסן וכו'.

ובהמשך הוא כותב במפורש, עיקר ברכת האילנות, אינו אלא לתיקון הנשמות הנדחות, שהם דרות באילנות לא ע"י גלגול, והן מצפות תיקון ע"י אמירת ברכה זו דוקא על אילני

תגובת מרן שליט"א: בעז"ה הדבר יבואר לקמן.

*

ראשית צריכים להבין, מה פירוש המלה 'בְּרִיּוֹת'? בנוסחאות האחרות אומרים – בברכת האילנות – 'בְּרִיּוֹת טובות, ואילנות טובות'. אולם בנוסח שלנו, לא מוזכר בכלל 'אילנות'.

התשובה היא, כי המלה 'בְּרִיּוֹת', כוללת גם את האילנות. המלה 'בְּרִיּוֹת' זה רק בני אדם, אולם המלה 'בְּרִיּוֹת' כוללת גם את הצומח. ויכול להיות אולי, שזה כולל עוד דברים, כל מה שנברא. 'בְּרִיּוֹת', כמו בלשון יחיד בְּרִיָּה [עייין בהרחבה בשיעור מוצש"ק ויקהל ופקודי התש"ע].

ברם קשה לכאורה, מדוע לא קבעו במפורש בנוסח הברכה, את המלה 'אילנות'? למה לכתוב 'בְּרִיּוֹת', ושתבין כי כלולים בכך גם האילנות? תשמעו תשובה, הפלא ופלא. זאת בסייעתא דשמיא.

כידוע, את הסוד שבברכה הזאת גילו רבותינו המקובלים, כי הדבר בא לתקן את הנשמות המגולגלות. לכן בדורות האחרונים, הספרדים עושים מכך 'עניין' גדול. ברב עם. גם אנחנו ממליצים לעשות זאת, למרות שאצל אבותינו נע"ג לא נשמעה בכלל הברכה הזאת. וכן אצל האשכנזים. אולם הספרדים, העניין של 'תורת הקבלה' פרח אצלם, נתפרסם וכו'. הם הראשונים בזה. על כן, כיון שנתגלה סוד הברכה, כי הדבר בא לעשות תיקון, ממילא עושים זאת ברב עם, וגם יותר טוב שהדבר יהיה מחוץ לעיר, כלשון הגמ' והפוסקים, יוצאים לגנות ולפרדסים. אלו דברים רצויים, כדאי גם לנו לקבל זאת.

בספר חמדת ימים [ענייני פסח, פרק ראשון אות נ"א] כתב בזה"ל, מנהג החסידים הוא, לצאת אל הגינות בימי ניסן, ולברך ברכה זו. 'החסידים' היינו המקובלים, המתחסדים עם קונם.

וטעמו של דבר, יען כי הנפשות הנדחות, המה יציצו כעשב הארץ בקרב הימים האלה, ומתלבשות בענפי האילנות ודשאים. ובברכה זו, אם יכונו לתקן אותם, המה יעלו בהר ה', ותמצאן מנוחה בכח הברכה.

בימים האלה, בחודש ניסן, יכולים – על ידי הברכה הזאת – לתקן את הנשמות המגולגלות.

דמלבב, והיינו בחודש ניסן בלבד דאיכא לבלוב אילנות כנז' מהזוה"ק. אלא דדרך אגב, פותח כיוון גם לתיקון המגולגלים וכו'.

א"כ לדבריו, ישנו גם את הטעם הזה. בדרך כלל בספרים אומרים, כי זהו תיקון לנשמות המגולגלות, אולם לפי דבריו זהו רק דרך אגב.

פחות או יותר, לענייננו הדבר לא כ"כ משנה. העיקר שזה 'פְּרִיּוֹת'. כי המלה 'פְּרִיּוֹת', כוללת גם את זה, וגם את זה.

אבל יש הבדל, כי מגולגלות זה עונש, לכפר. אך המתעכבים על החומות, זה הרבה יותר טוב, כי אינו עונש, רק אין להם זכויות מספיק להיכנס לגן עדן. הם כמו באמצע.

*

לגבי המלה 'להתנאות', גירסת מהרי"ץ היא שהנו"ן בפתח. ולפי מה שהוא – הרב מהלא – בדק, בספרי תכאליל רבים, מהמדוייקים והמובחרים ביותר, אכן כתוב ככה, בפתח, לא בקמץ. גם לכך צריכים לשים לב.

*

ולגבי המלה 'בהן', צ"ל בנו"ן פשוטה. ולא 'בהם'. כפי שאמרנו, ישנן בברכה זו עשרים תיבות, ונראה כי זהו כמו לאור ישר ולאור חוזר. עשר ספירות ישר, ועשר חוזר. לומר לך, דוד ה'לך וְדוֹר פָּא [קהלת א', ד']. גם מספר המלים שקבעו בברכה, הכל במשקל במדה ובמשורה. הכל מדוייק הפלא ופלא.

זהו מה שהתחדש בס"ד בינתיים, בעניין ברכת האילנות. יש לשים לב לומר כך, וכן לתקן בסידורים, להוסיף את המלה 'נאות', אחרי המלים בריות טובות. 'בריות טובות נאות'. הדבר בא להגיד כדלקמן. 'בריות טובות' היינו, 'טוב' מבחינת התועלת, כלומר פירות טובים ומתוקים, וכד'. אבל, גם 'נאות'. מבחינה חיצונית.

שאלה מהקהל: אם כן צ"ל בוא"ו החיבור, ונאות? תשובת מרן שליט"א: כנראה יש איזו סיבה נסתרת להשמיט אותה, כגון גימטריא מסויימת. המקום ב"ה יאיר עינינו.

אין לומר ברכת האילנות אלא כאשר ניכר ונרגש נוי הפריחה.

בכך נתחדש לי, שאנחנו צריכים לשים לב.

כאשר אנחנו רוצים לזכות בברכת האילנות, פה בסביבה שלנו [שכונת נוה אחיעזר בבני ברק ת"ו], הננו מחפשים ומחפשים, ובקושי מוצאים איזה עצים, שיהיה אפשר לברך עליהם. מעיינים היכן היא הפריחה שבעץ.

ברם מהשתא נראה לי, כי אם קבעו בנוסח הברכה את המלה 'נאות', אזי צריכים להרגיש את הנוי. צריך שהפריחה תהיה ניכרת. שרואים את נוי הפריחה. אם לא רואים, חושבני שאין לברך.

אם כן צריכים לחפש. לראות באיזה מקום בסביבה אם ישנם אילנות פורחים, בצורה שזהו מראה מרהיב ונאה, שרואים את הנוי, כי הפריחה היא מרובה. אבל לא שבקושי, רק אחרי שמחפשים מוצאים. לא על כך נתקנה הברכה. כמבואר בלשון הגמרא ברכות [דף מ"ג ע"ב], 'זחוי אילני דקא מלבב'. גם הרמב"ם מדייק כך בלשונו [פרק י' מברכות הלכה י"ג], 'אילנות פורחים וניצנים עולים'. המפרשים מדברים על כך, כיצד להסביר את הרמב"ם. אבל היגעתי כעת למסקנא, שצריכים להשתדל לחפש. השם ברוך הוא יזכנו. זהו הדבר הראשון.

ערב פסח שחל בשבת – כבשנתנו זו – כיצד לעשות את הסעודות בשב"ק.

דבר שני, בעניין ערב פסח שחל בשבת. רבים שואלים, איך לעשות את הסעודות בערב פסח שחל בשבת, כמו בשנתנו זאת. וכן לגבי הסעודה השלישית, שזהו בזמן שכבר אסור לאכול חמץ. ע"כ הם שואלים, איזה הדרך ישפן אור?

שאלו זאת בע"פ, וכן בכתב. בני הרה"ג שאול הי"ו שלח אלי בזה"ל, הרב שר שלום מהצרי יצ"ו, מעיר נתיבות ת"ו, בנו של הרב יואב מעיר עמנואל ת"ו אומר, כי יש אנשים שטועים בכונת מהרי"ץ וש"ע המקוצר, ובערב פסח שחל בשבת הם מסתפקים בחלוקת סעודת שחרית לשתים, ולא עושים כלל סעודה שלישית. הם מחלקים את סעודת שחרית לשתים. לפני ארבע שעות, הם אוכלים חמץ, רק שעושים הפסקה בינתיים.

בעוד שלמעשה לפי מֶרְן הש"ע והרבה ראשונים, אין יוצאים בסעודה זו יד"ח, כפי שכתב הכה"ח ועוד. הכף החיים [סימן תמ"ד סק"ח] כתב שלא

שערי יצחק – השיעור השבועי

עשירה וכדומה (ודוקא עד שלוש שעות קודם הלילה, כדלעיל סימן פ"ח סעיף ב'), או ישתה רביעית יין או מיץ-ענבים (ובתוך שלוש שעות קודם הלילה, צריך לכל הפחות שתי רביעיות או רובן) והוי במקום סעודה, או בבשר, או במיני פירות.

העניין כתוב בלשון, ז"ש אומרים'. משמע, שאין כאן הכרעה ברורה. אולי אפשר היה להבין, כי יש אומרים ויש אומרים, הלכה כ"א בתרא. אולם הכלל הזה, בספרי שלחן ערוך המקוצר, לא בר תוקף. זה הכלל בשלחן ערוך של מרן. ואם העיקר כ"א בתרא, הייתי צריך לכתוב זאת, בצורה יותר מפורשת, לפי שיטת חיבור הספר.

דהיינו, מעיקר הדין, אפשר את הדרך הזאת, או את הדרך הזאת. כמובן, יותר טוב לעשות את שני הדברים. אבל עכ"פ מדברי מהרי"ץ משמע, שהדבר אינו מופרך. האמת היא, שזהו נגד הרמב"ם [בהלכות שבת פ"ל הלכה ט"ז], ונגד השלחן ערוך ואורח חיים סימן רצ"א סעיף ב']. הרמב"ם ומרן סוברים, שיוצאים ידי חובת סעודה שלישית, רק לאחר שהגיע זמנה, דהיינו אחרי שש וחצי שעות. אבל מהרי"ץ ז"ע"א הוא עמוד ההוראה שלנו, ומדבריו משמע שהדבר אפשרי. הרי ישנם גאונים – עוד לפני הרמב"ם – אשר אומרים כך, כמו שהבאנו בשיעור כי תשא התשפ"א בשל"ב.

למעשה, בדורות שעברו, כפי מה שאני מכיר, הם לא עשו זאת. מסתמא היה קשה להם, לחלק את הסעודה לשתיים. ברם, כבר דיברנו על כך בשיעור שהזכרתי, דהיינו מוצש"ק כי תשא, וכן במוצש"ק ויקהל ופקודי, ובמוצש"ק ויקרא – דרשת שבת הגדול, בשנת התשפ"א. שאז ג"כ היה ערב פסח שחל בשבת, ואמרנו כי לא רק שאפשר לחלק את סעודת שחרית לשתיים, אלא בשעת הדוחק אפשר לחלק אפילו את סעודת הלילה לשתיים. גם בליל שבת, אפשר לעשות כך. הם לא כתבו את העצה הזאת, כי בדורות שעברו היה קשה לעשות את זה, כיון שלא היה להם חשמל.

הכי טוב, לעשות גם את העצה הזאת, שאז יצא ממש ג' סעודות בחמץ. ולאחר זמן המנחה, לעשות את העצה השנייה, לאכול לביבות מטוגנות. וישנה אפשרות בעצם, אפילו במיני מאפה, עוגות או

יוצאים בכך ידי חובה, כי הסעודה היא צ"ל בבוקר, וסעודה שלישית זמנה הוא רק אחרי שש שעות ומחצה.

ומכיון שבמציאות יש אנשים שטעו בכך, אולי כדאי לפרסם שאין לנהוג כן, אלא רק בצירוף קיום סעודה שלישית לאחר זמן מנחה גדולה באופן המותר, וכפי שכתבו הפוסקים.

שאלה נוספת שנשאלה בעניין, לכבוד מו"ר שליט"א.

היאך יותר כדאי לקיים סעודה שלישית בשבת זו. האם לחלק את סעודת שבת השנייה לשניים, ואז זה לא אליבא דמרן בסימן רצ"א סעיף ב', שאם עשאה קודם שהגיע זמן המנחה לא קיים מצות סעודה שלישית. או שיעשנה לאחר שש וחצי שעות, על מצה מבושלת. ואם עושה אותה לאחר שש וחצי שעות על פירות או בשר ודגים, האם זה ירד בדרגא, ואז עדיף לחלק את הבוקר לשניים? בברכת בריאות ושמחה, נ. מחפוד.

למעשה, זאת איננה טעות – מי שהבין ממהרי"ץ ומש"ע המקוצר, שיוצאים בזה ידי חובה – אלא אדרבה. מעיקר הדין, נראה כי דעת מהרי"ץ היא, שיוצאים בכך ידי חובה. כי מהרי"ץ מביא, יש אומרים כך, ויש אומרים כך. משמע, תעשה מה שתראה.

לכן גם אנחנו כתבנו כך, בשלחן ערוך המקוצר [בסימן פ"ט סעיף ד'] – בעיקבות מהרי"ץ – בזה הלשון, בבוקר מתפללים בהשכמה, תכף שעלה עמוד השחר. דהיינו מתחילים 'הודו' – כך זה אצלנו פה בביהמ"ד פעו"צ ב"ב – בערך בשעה 5:00 בבוקר. צריכים להזדרז, לישון מוקדם בכדי שיקומו מוקדם, כדי שלא לאחר את הזמן.

ויזדרזו בתפילה, כדי שלא לאחר הזמן שמותרים באכילת חמץ. (ובעניין הפטרת שבת זו, עיין לעיל סימן פ' סעיף ד').

וכדי לקיים מצות סעודה שלישית, יש אומרים שיחלק סעודת שחרית לשתיים, דהיינו שיברך ברכת-המזון, ומפסיק מעט בהליכה ובדברי-תורה או בטיוול, וחוזר ונוטל ידיו ואוכל קצת, ומברך שנית ברכת-המזון. ויש אומרים שזמנה דוקא אחר מנחה, לכן יעשנה אז בלביבות מטוגנות, או במצה

עוגיות. ודוקא קודם שעה עשירית. לאחר מכן, אפשר רק בבשר, דגים, או מיני פירות.

לגבי מצה מטוגנת או מבושלת, למרות שבשלחן ערוך המקוצר [סימן ח"פ סעיף ד'] משמע שזהו דבר טוב, שמותר לעשות זאת לאכול מצה מטוגנת או מבושלת בערב פסח, וכי זאת רק חומרא שלא לעשות כך, אבל כבר הסברתי בזמנו בשיעור שחזרתי בו מכך, אני מתחרט שכתבתי זאת, כיון שרבים סוברים כי אסור לאכול מצה מטוגנת או מבושלת בערב פסח. עדיף לביבות, שזהו קמח מצה מטוגן. או מאפה מקמח מצה. כי לא יוצאים בזה ידי חובה.

הנני יודע, שישנם כאלה המחמירים במאפה זה, וסוברים שהדבר אסור, ברם נראה לענ"ד שזה מותר. בכל ערב פסח רגיל ג"כ. ויתבאר בלנ"ד בשיעור נוסף.

שאלה מהקהל: מתי מתפללים מנחה בשב"ק זו?

תשובת מרן שליט"א: רצוי להקדים, בכדי שיספיקו. כי בשעה רבע לארבע, כבר יהיה אסור. א"כ שתפילת המנחה תהיה בשעה 2:30-3:00, פחות או יותר, ויוכלו לאכול כדלעיל עד רבע לארבע, שזהו הסוף.

שאלה מהקהל: מה עדיף לחלוק? סעודת הלילה או סעודת היום?

תשובת מרן שליט"א: סעודת היום.

מעשה שהיה עם אביו של מרן שליט"א – הגה"צ הרב נסים רצאבי זצ"ל – בעיר רצאבה שבתימן, כאשר חכם אחד התיר לבני משפחתו לאכול מצה בערב פסח שחל בשבת. ויסוד כי אין לסמוך על איזו דעה יחידאה, נגד מה שמקובל בהלכה ובמנהג.

תשמעו סיפור, שסיפר לי אבא מארי זצ"ל. מעשה שהיה בעירנו רצאבה [שבתים], בערב פסח שחל בשבת, כי הרי אז הם – בארץ תימן – היו אופים אז את המצות במוצאי שבת, דהיינו בליל הסדר. אמנם בש"ע [סי' תנ"ח] כתוב, כי יש לאפות אז את המצות בערב שבת, אבל אצלנו לא נהגו כך. נהגו לאפות במוצאי שבת, כדעת הרבה גאונים וראשונים הסוב' כך. בטור מובאת מחלוקת בעניין זה, אבל כבר מהרי"ץ כותב [עץ חיים חלק שני דף

ב'], כי 'חביבה מצוה בשעתה', לאפות במוצאי שבת. אם כן, הם אפו במוצאי שבת. הם חיכו קצת, אחרי שחזרו מבית הכנסת, עד שגמרו הנשים לאפות, ואז התחילו את הקידוש, ואת כל הסדר.

בארץ תימן, הרי הנשים היו אופות את המצות, כפי שהן היו אופות לחם בכל ימות השנה. הן היו מומחיות בזה, זאת אחת המלאכות שלהן. אבל כמובן, לאפיית מצות לקחו את הנשים הכי מומחיות והכי זריזות. היתה להן יראת שמים אמיתית. אפו את המצות ממש באימה, ניתן היה לראות את היראת שמים באפיית המצות.

לדוגמא, זכורני ששאלתי את אמי ע"ה, למה את לא אופה מצות? בארץ ישראל, היא לא אפתה מצות. למרות שהיא יכלה לאפות, היתה לה אפשרות, כי היא אפתה ב'טבון' כל השנה לפעמים. וראיתי כיצד היא ממש נבהלה ואמרה, 'ברוך עמי ממצרים'. ברוך ה', שהדבר אינו באחריות. היה לה פחד, לאפות מצות. מחמץ, אותיות חמץ מת. רח"ל.

בכל אופן, באותה השבת – שחל ערב פסח שחל בשבת – הרי בארץ תימן הנשים לא היו יוצאות ומסתובבות ברחובות, בפרט בבגדי שבת. נהגו בצניעות אמיתית. הן היו יוצאות, רק כאשר הגברים היו בבית הכנסת. בתימן, זמן התפילות הוא קבוע. כל בתי הכנסת, מתחילים באותה השעה. למשל ביום חול, שעה אחרי הנץ החמה, לא תמצא תפילה בעיבור. לא כמו היום, שאפשר למצוא מניין אפילו בשעה 9:00, או בשעה 10:00 או 11:00. שעה אחרי הנץ, זהו. אין תפילה בעיבור. הזמנים היו קבועים. כל בתי הכנסת, היו אותו הדבר. ובשבת קודש, הנשים היו יוצאות להתארח – כגון לבקר יולדת, או איזו שמחה שישנה בקהילה – כאשר הגברים היו בבית הכנסת. אחר הצהרים, כאשר הגברים היו לומדים בביהכ"נ ונשארים עד אחרי תפילת מנחה, זהו הזמן שבו הנשים היו יוצאות להתארח.

באותו ערב פסח שחל בשבת, זהו הנושא שהיה ביניהן, כיצד הסתדרתם? איך עשיתם עם החמץ והכלים? כי זהו דבר מסובך, כידוע. וכל אחת, היתה מספרת.

שערי יצחק – השיעור השבועי

בבית יוסף [או"ח סימן תע"א] מובא בזה"ל, הא דאמרינן בירושלמי, האוכל מצה בע"פ כבא על ארוסתו בבית חמיו, והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה – פי' מכת מרדות – כתבוה הרי"ף והרא"ש בפרק אלו עוברין, והרמב"ם בפ"ו.

וכתב הרא"ש, ונראה דדוקא מזמן איסור חמין ואילך. דהיינו, רק אחרי ארבע שעות.

וכתב הרי"ן, שכן דעת הרז"ה, ושהרמב"ן השיב עליו ואמר דסוגיית הירושלמי מוכחא דכל היום כולו אסור, והרי"ן דחה ראייתו. והרב המגיד כתב, שמדברי הרמב"ם נראה, שכל היום אסור.

וכן בהגהת רמ"א בשלחן ערוך [שם בסעיף ב'] נפסק, שאסור לאכול מצה שיוצאים בה בלילה, במשך כל היום. וכבר הרמב"ם פוסק כך, שאסור כל היום, כמו שאמרנו. זאת היא ההלכה למעשה, וכך נהוג בכל תפוצות ישראל. רק בליל י"ד, ישנם המתירים זאת. ברם לגבי ערב שבת של ע"פ שחל בשבת, למרות שבעצם מותר לאכול מצה מעדיפים שלא לאכול מצה. כי ראשית, ישנם המחמירים בכך גם בלילה. דבר שני, נראה כי ישנו איזה עניין, לחנך את הילדים בדבר הזהירות של חמין ומצה. לא להתחכם. אל תחפש, כגון מצה מבושלת או מצה מטוגנת, או כל מיני היתרים. כי לגבי מצה מטוגנת או מבושלת, אכן ישנם המתירים, אולם הרבה גדולי ישראל מתנגדים לכך. ולא רק בגלל עניין החינוך, אלא יכול להיות אפילו שישנם בכך עניינים'.

עב"פ רואים, כי כך נהגו בכל הדורות, כמו שכתוב בגמ' ובפוס' משיירים מזון שתי סעודות בצמצום. העניין של מצה מבושלת, נתחדש רק בדור שלנו. אף אחד לא עשה זאת בעבר. מה שכן, ישנם מקומות שהם חייבים את ההיתר הזה, כגון מוסדות גדולים, או משפחה גדולה בלי עין הרע, ברוכת ילדים, ועלולים להיכשל אם לא יעשו מצה מבושלת בערב פסח. אולי בשבילם, זאת הצלה פורתא. אם ישנם איזה קשיים מיוחדים, ניתן להתיר זאת. אולם בדרך כלל, אדרבה, כדאי להתאמץ. כפי שלוקחים פיתות, וכדומה, מאכלים שאינם מתפוררים.

פתאום אשה אחת אמרה לחברותיה, אנחנו 'אֶבְלָנָא מִפֶּטֶר'. אכלנו 'מופטר', שפירושו כשר לפסח. דהיינו, הם אכלו מצות. אפינו מצות בערב שבת, ובכך פתרנו את הבעיא. כך עשתה משפחה אחת שם.

מצה בלשון ערב, אומ' פֶּטֶר. דומה לארמית, פֶּטִירָא.

הדברים נתגלגלו ונשמעו, חזרו לביתן וסיפרו זאת לבעליהן, והדבר נודע לאאמור'ר זצ"ל. הוא אמר, אוי ואבוי. הרי אמרו חכמים, כל האוכל מצה בערב פסח, מכין אותו מכת מרדות [עייין ירושלמי מסכת פסחים פרק י' הלכה א', ורמב"ם הלכות חמין ומצה פרק ו' הלכה י"ב].

והנה עובר יום יומיים, ולפתע נשמע חכם אחד מחכמי העיר, רב זקן, שאמר בזה"ל, 'מי זה שאמר שהאוכל מצה בערב פסח מכין אותו מכת מרדות? אני אכה אותו בבית דין של מִעֵבֶר'. יש עיר בשם מעבר. ונתברר למפרע, כי הוא זה שנתן לבני משפחתו את ההוראה או ההיתר, לאכול אז מצה.

'מִעֵבֶר' זאת העיר הראשית, במחוז שלנו. העיר רצאבה, היא באותו המחוז. דהיינו, אני אוכיח לו שם כי הדבר מותר.

אבא מארי זצ"ל אמר לי, כי סיפרו לו, שאותו רב לא הלך באותו לילה לישון, חיפש ופשפש כל הלילה בספרים, איזה היתר. על סמך מה הוא התיר זאת.

אינני יודע, כיצד נגמר הסיפור. מסתברא כי לבסוף הוא ראה שהדבר כתוב במפורש בשלחן ערוך שאסור, ואז הוא חזר בו.

*

בכל אופן, האמת היא כי הדבר אינו מופרך. אם הוא חיפש בספרים, הוא בודאי יכל למצוא.

הרי ישנה את שיטת הרא"ש, ורבי זרחיה הלוי – הרז"ה – כי רק כאשר מתחיל איסור אכילת חמין, רק מאז אסור לאכול מצה. ברם, ההלכה אינה כך, ולא נוהגים ככה. אלא נוהגים לאכול כרגיל, עד סוף זמן אכילת חמין. וע"ע בס' ערב פסח שחל בשבת, שחיבר הרב צבי כהן, פרק ח' דף נ"ד, בשם כמה רבנותא.

הערה מהקהל: בארץ ישראל, בכל בתי המלון ובתי החולים, אוכלים מצות ממש בשב"ק הזאת. כבר שבוע לפני פסח, לא נמצא חמץ במקומות הללו.

תגובת מרן שליט"א: וכי מצה מבושלת, או מטוגנת, אינה טובה להם? שיאכלו מצה מבושלת או מטוגנת, כי מצות ממש זהו נגד השלחן ערוך. דבר זה, הוא בודאי איננו מקובל.

שאלה מהקהל: אם רגילים לאכול בפסח רק מצות רכות, לא נוגעים במצות היבשות שקיימות כיום, הם מבחינתנו כמו קרקר, האם מותר לאכלם בערב פסח?

תשובת מרן שליט"א: לא.

*

מה שברצוני להגיד בכך, כי תמיד אפשר למצוא איזו דעה נגד המקובל, נגד הש"ע, נגד גדולי ההוראה. אולם צריכים לדעת, כי ישנה מסורת בעם ישראל, ויש את גדולי הדור וכו'. האדם אינו יכול להתחכם ולומר, מצאתי איזה מישוה אשר אומר אחרת. על כן, הפסק הזה אינו מוסמך. אולי גם אותו חכם הבין בעצמו, כי הוא עשה שגיאה, למרות שאכן הוא יכול למצוא כך באיזה ספרים. שאלה מהקהל: לדעת הרא"ש, אפשר לאכול מצה עד הלילה?

תשובת מרן שליט"א: עד ארבע שעות.

המשך השאלה מהקהל: זכור לי כי לדעת שבלי הלקט, אין לאכול חמץ בערב פסח גם בבוקר.

תשובת מרן שליט"א: זהו משהו אחר. כך היה ג"כ המנהג של סבי. זהו משהו פרטי. זה עוד יותר לא מפורסם. גם אני בעצמי עושה כך. אאמור"ר זצ"ל ביטל את זה, ואני החזרתי זאת. הדבר אינו משנה. כל אחד, לפי השיקולים העומדים בפניו. אכן ישנם לכך מקורות, אבל הדבר אינו מפורסם. כי כך כתוב גם בשם האר"י ז"ל, שהוא לא אכל חמץ בערב פסח. אבל, זהו משהו אחר. אך המדובר כשחל ע"פ בחול. כשחל ע"פ בשבת, צריך לאכול חמץ, לקיים מצוה סעודת שבת.

על דרך הנאמר לעיל, אין לסמוך על תשובה שפורסמה לאחרונה בעניין צירוף קטן למניין, ואפילו שלושה קטנים, כי היא דעת יחיד.

הסיבה שאני אומר זאת, היא מפני שראיתי כי פירסמו [בעלון 'מוסרה', חודש שבט התשפ"ה. העורך] תשובה של חכם אחד מתימן, רבי יהודה שרעבי. ומובא שם בהערה, כי הוא היה רב הישוב דאר אלחנש, הנמצאת בין דמאר לירם. היה תלמיד חכם מובהק אשר העמיד תלמידים הרבה, קורות חייו ותולדותיו נדפסו בתוך 'סגולת השוחטים' תחת השם 'קובץ טעמי תורה'. והוא התיר, לצרף למניין שלושה קטנים. כי כך כתוב בספר כל בו.

הערה מהקהל: אולי הכוונה לזימון, ולא לתפילה.

תגובת מרן שליט"א: לא. הוא מדבר בהדיא על מניין לתפילה. לגבי זימון, גם אנחנו אומרים שמותר לצרף שלושה קטנים, לזימון של עשרה. וכן נהגו.

פירסמו זאת ברבים, וחושבני כי הדבר מכשול.

צריכים לדעת, אי אפשר לסמוך על כל 'מארי'. לא על כל אחד. כמו המארי הזה. אולי אפשר ללמד זכות, על אלה שנהגו ככה, ולא לעשות מכך 'עניינים' ומחלוקת. ברם לא לבוא ולפרסם זאת, כביכול אפשר לסמוך על כך. בגלל שככה הם נהגו, אפשר לסמוך על כך?

אפילו לגבי לצרף קטן אחד למניין, אנחנו לא סומכים, למרות שדעה זאת מובאת בהגהת שלחן ערוך [סימן נ"ה סעיף ד']. מרן כתב שם בזה"ל, יש מתירין לומר דבר שבקדושה, בתשעה וצירוף קטן שהוא יותר מבן שש, ויודע למי מתפללין. ולא נראין דבריהם לגדולי הפוסקים. והרמ"א בהגהה שם מביא, מיהו יש נוהגין להקל בשעת הדחק (הרא"ש ומרדכי והגהות מיימוני פרק ט' מהלכות תפלה). והשתילי זיתים, השמיט את ההגהה הזאת. וטוב ויפה עשה, שהרי מובן כי ישנם אנשים העלולים לטעות בכך.

באותו עלון [הנז"ל] כתוב כך, נדון זה שלפנינו, היה אחד מן הנדונים המצויים ביותר בארצות הגולה, מחמת פיזור היהודים בכפרים מרוחקים, עד כי לעתים היו אנשים שלא זכו כמעט להתפלל במנין. משכך קיים דיון ער ורב פארות, בין רבותינו הראשונים, האם ניתן לצרף קטן להשלמת מנין. כמו בכל העולם, גם בתימן היה

יתירה מכך. תשמעו את תשובתו, שפורסמה שם בעלון גם בכתב ידו. הנני מכיר את המכתב הזה, כי הוא נדפס כבר בספר סגולת השוחטים, דף 222. הביאו שם את המכתב הזה, וכן בעלון הנז"ל הביאו את הצילום שלו. הוא כותב בזה"ל, מענין התפילה, יכולים לצרף קטן היודע למי מברכין, ובשעת הדחק אפילו ב' או ג', כדאיתא במתניתין דמגילה [דף כד]. דאמרינן קטן אינו עובר לפני התיבה, משמע מי עבר הוא דלא עבר אבל איצטרופי מיצטרף. וכן דעת הר"פ והרי"ף. בשם הכל בו הלכות תפילה.

הצעיר יהודה בן מ"ו דאוד שרעבי. טוב. הוא מצא ספר, שכתוב בו ככה. אבל למה שלא יראה, מה כתב על כך מרן בבית יוסף? וז"ל הבית יוסף [בסימן נ"ה], שמענו שה"ר שמשון נידה אנשי כפר קטן, על שבעטו בהוראתו, והיו מתפללין בסניף קטן אחד. הוא נידה אותם, למרות שזה היה כפר קטן, מסכנים. בכל זאת הוא לא התייחס לכך.

והרב כתב, נראה שעושיין סניף מקטן אחד בשעת הדחק, כמו אם אין בעיר מניין, וכן דעת הראב"ד וכן נהגו בהרבה מקומות, עכ"ל. וכן כתב הכל-בו, בשם הרב פרץ. זהו מה שאותו חכם הביא בתשובתו.

וגם בהגהות מיימוניות פרק ה' מהלכות ברכות כתוב כן.

והפריז על המדה עוד בכל-בו, לומר שנהגו כל ישראל לעשות קטן סניף, ואפילו שנים, ובשעת הדחק אפילו ג'.

כבר מרן כתב עליו, כי הוא הפריז על המדה. הב"י דוחה את זה בשתי ידיים. ישנם המתירים רק קטן אחד, והוא מתיר אפילו שלושה.

ברם, מי שנהגו כך, נלמד עליהם זכות. לא נוציא עליהם לעז. אבל לבוא ולפרסם זאת, כביכול בתורת הוראה, שישנם כאלה שנהגו כך, לא נכון לעשות כן. ישנם גדולי הדור, גדולי ההוראה. יש שלחן ערוך. הלכה פסוקה. לא ניתן לסמוך על כל חכם, אשר מצא באיזה ספר, שהוא סומך עליו, ועושה כדבריו.

זהו כעין הסיפור שאמרנו לעיל, שאותו חכם מצא לו איזה היתר לאכול מצה בערב פסח שחל בשבת.

דיון זה קיים עד הדור האחרון ממש. בכפרים נידחים.

לכן לא נדיר היה לשמוע מפי הזקנים בחצי חיוך את המשפט "תשעה וקטן", כאשר היה חשש שלא יהיה עשירי.

ממה שהוא אומר, כי הזקנים אמרו זאת 'בחצי חיוך', תבין למה 'בחצי חיוך'? מדוע הם צחקו, כשאמרו 'תשעה וקטן'? התשובה היא, כי הם מבינים שזהו משהו מפוקפק. דוקא מכך ראייה הפוכה.

הערה מהקהל: כתוב לגבי ספר תורה, תשעה וקטן. תגובת מרן שליט"א: כתוב בגמרא ברכות [דף מז:], תשעה וארון. ישנו על כך נדון בגמרא. אומרים בשם הגר"א, לגבי 'תשעה וארון', כי ארון זה ראשי תיבות, א' אחד ר'ואה ו'אינו נ'ראה. ואכמ"ל.

בהמשך הם כותבים כך, מכורח הנסיבות, בהרבה מקומות בעולם סמכו על צירוף קטן. מי באחד, ומי שהגדיל לצרף ב' או ג'. בתשובה שלפנינו, התיר כמהר"ר יהודה שרעבי, לצרף קטן, ובשעת הדחק אפילו ב' או ג'.

גם מהר"י עומיסי מחכמי רדאע בספר משיב נפש עמ' קמ"א, היקל בצירוף קטן. הוא היקל רק קטן אחד.

גם בספר בית האבן עמ' 74, העיד על מנהג יהודי צפון תימן, להקל בזה. מאידך, חכמי צנעא החמירו בזה, כנראה מהשמטת השת"ז הנז', ומתשובות מהר"י הלוי [איש ימיני ח"א עמ' ע"ר] ומהר"ע קרח [המאור הגדול סי' ח].

וניכר דחכמי צנעא לא הוצרכו להקל בזה, לפי שהיה שם קיבוץ גדול של יהודים, והמחסור במנין לא היה מצוי. ואילו החכמים שהקילו, הם ממקומות בהם היה יותר צורך להקל בזה.

נראה לי, שזהו 'נותן טעם לפגם'. כביכול שחכמי צנעא היו 'מסודרים', ולא היה איכפת להם. ברם, הרי הם ענו על מה ששאלו אותם, האם בשעת הדוחק אפשר לצרף קטן, והם ענו שלא. לומר כי הסיבה לפסק שלהם, היא מפני שבצנעא לא היה מחסור במניינים, נראה מוזר. הרי שאלו אותם על שעת הדוחק, ואפילו הכי הם ענו שלא.

רומזת על 'סרטים'. עושים 'הקרנות סרטים', מקרינים סרט, ע"כ גם לחולים עושים 'הקרנות'. ביררתי מאנשים שיודעים, האמת היא כי זה כבר מלפני שנים רבות, כמדומני שעדיין לא אמרתי את זה [ע"יך בשיעור הנז"ל], האם מישהו זוכר שאמרתי זאת?

תגובה מהקהל: הרב אמר זאת פעם. תגובת מרן שליט"א: איפה? זכורני שהיה איזה כינוס, שאמרתי זאת.

הרה"ג משה: על חלק, לא על הכל, ולא זוכרים. ביררתי, מה פירוש המלה 'חמאס'? זאת מלה בלשונם, ברם חושבני כי כאשר אנחנו שומעים את המלה חמאס, עלינו לחשוב מיד על הפסוק [בראשית ו', י"ג] פִּי מְלֹאָה הָאָרֶץ חָמָס. בעוה"ר האנשים מזלזלים בכל ענייני ממונות, ישנם שקרים, ולגנוב על ימין ועל שמאל, עם כל מיני היתרים. כך הדבר כלפינו, הקב"ה מדבר איתנו, כי אנחנו צריכים לשמוע את המלה הזאת. אולם בשפה שלהם, חמאס פירושו גבורה, אמיצות. או חוזק, קיצוניות. ואנחנו שומעים את זה.

ברם בפועל, האמת היא כי במקור זהו ר"ת, ח'ר'כ'ת מ'ק'אומה אס'ל'אמיה. שפירושו, תנועת התקוממות אסלאמית. הם 'מתקוממים'. השם ברוך הוא יצילנו. ראוי לכוון עליהם [כשאומרים ב'רפאנ'י את הפסוק], אֱלֹהֵי צוּרֵי אַחֶסֶה בּוֹ וּגּוֹ, מִחֶמֶס תִּשְׁעֲנֵי [שמואל ב' כ"ב, ג'].

עכ"פ צריכים לדעת, שהקב"ה רומז לנו כי ישנם כל מיני ענייני גזל, ענייני ממונות, ענייני חמס, 'מלאה הארץ חמס', ושהדבר הזה צריך תיקון.

והמלה 'קאעדה' – כך היא המלה בלשונם. כיום אומרים 'קאעידה', כי רובם לא מכירים את השפה שלהם – פירוש המלה, מלשון 'יסוד'. בסיס. מהיכן אנחנו יודעים זאת? ראשית, כך זה בשפתם. אבל אנחנו יודעים זאת, מפירוש המשנה לרמב"ם [פי"א דסנהדרין]. הרמב"ם מונה שם, את שלוש עשרה יסודות הדת, 'היסוד הראשון', 'היסוד השני', ובלשון הרמב"ם במקור כתוב, 'אלקאעדה אלאוולה', דהיינו היסוד הראשון. 'אלקאעדה אלתאנייה', היסוד השני. וכו'.

'אלקאעדה' פירושו 'יסוד'.

החובה לפשפש במעשינו עקב הגזירות שישנן כיום, כגון גזירת גיוס בני הישיבות, וגזירת המעונות. וכן מצב המלחמה השורר בארצנו הקד'. פירוש שמותיהם של- ארגוני הטרור של-אויבינו הקמים עלינו, כגון, חמאס, אַלְקָאעְדָה, חִזְבֵּאלְלָה, פְּתָח, ולימוד מתוך השמות הללו שרומזים לנו בכך מן השמים כלפי עוונות עם ישראל הזקוקים לתיקון.

בעוונותינו הרבים, ישנן בזמן האחרון הרבה גזירות על עם ישראל, הרבה קשיים. יש את גזירת גיוס בני הישיבות, וכן גזירת המעונות. חוץ מכל המלחמות, חמאס, חיזבאללה, כל אלה. צריכים אנחנו לפשפש במעשינו, מה זאת עשה אלהים לנו?

הרי הרמב"ם כותב [בפרק א' מהל' תעניות הלכה ב'], כי אם לא מתבוננים לראות, מהי הסיבה לגזירות, אם לא מפשפשים במעשיהם, אזי ח"ו נהיה יותר גרוע. דברי הרמב"ם הללו ידועים. וזה לשונו שם, בזמן שתבוא צרה, ויזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, ככתוב עונותיכם הטו וגו'. וזה הוא שיגרום להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו, דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקרה, הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות. הוא שכתוב בתורה, והלכתם עמי בקרי, והלכתי גם אני עמכם בחמת קרי. כלומר, כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו, אם תאמרו שהיא קרי, אוסיף לכם חמת אותו קרי.

נתתי לבי לחקור, מה פירוש המלים הללו? חמאס, חיזבאללה, אלקאעידה, פתח. [ע"יך בהרחבה בשיעור מוצ'ש"ק מטות התשע"ד. וכתבתי גם בס"ד בנפלאות מתורתך ע"פ "לפתח" חטאת רובץ].

אנחנו הרי מדברים [בשיעורים האחרונים], בעניין בת קול יוצאת מהר חורב, אוי להם לבריות וכו'. ובת קול היוצאת, עד מתי פתאים וגו'. ואמרנו בס"ד, כי הקב"ה מדבר איתנו, ע"י כל מיני סימנים. כיון שאין לנו נביא, כפי שנאמר [תהלים ע"ד, ט'] אוֹתֵינוּ לֹא רְאִינוּ. אֵין עוֹד נְבִיא, וְלֹא אִתְּנוּ יָדַע עַד מָה, א"כ זהו מה ששומעים ומה שרואים.

מסתברא, כפי שמחלת הסרטן רח"ל, התחילה בעולם מאז שהתחילו ה'סרטים' בעולם, אשר קלקלו את העולם בצורה זוועתית. המלה 'סרטן',

שערי יצחק – השיעור השבועי

חמותי, והוא מת מיתת נשיקה. אך אז היו מנתחים מתים, כי עוד לא היה החוק של היום. ורצו הרשעים בבית החולים לנתח את גופתו. באו מבני המשפחה, ר' שלמה ואָחיו, אחים של חותני ר' שאול שרעבי זצ"ל, הפכו להם שולחנות, צעקו וכו' ולא נתנו להם בשום אופן לנתחו, ואפילו משטרה לא עזרה להם. הם היו חזקים ואיתנים בגופם וברוחם.

ישנם רבים הנקראים בשם 'שרעבי', כינוי משפחתם, כאשר התפרסם 'מעשה המשכן', שעשו חכמי שרעב, כל אחד אמר 'אני שרעבי', 'אני שרעבי', ומשו"ה רבים נקראו שרעבים. כיון שהדבר היה נחשב כבוד, להיות שרעבי. אולם מאז הסיפור דלעיל, אדרבה, רבים חיפשו להחליף את שם המשפחה, לא שרעבי.

בכל אופן, כך הם היו אומרים אז, 'אֶחָתָזְבוּ', דהיינו תתארגנו. תהיו בני חיל. תעשו הפגנה וכו'. 'חִיזוּב' היינו אגודה. אם כן, חיזבאללה פירושו, אגודת אלדים. כך הם קוראים לעצמם. [זה שהמלה חזב, יש לה עוד פירוש, אגודה, כך שמעתי מפי אבא מארי זלה"ה. אך לכאורה אין זה פירוש נוסף, אלא הן מלים נרדפות. איתמר].

מה הדבר אומר כלפינו? שאנחנו 'מפוזרים ומפורדים', שישנן מחלוקות, שנאת חנם, מריבות. הקב"ה צועק לנו, תראו כיצד הם באחדות, ואתם במחלוקת.

עַד כֹּה הִסְבַּרְנוּ בִּסְדֵּד אֶת הַשְּׁמוֹת, חֲמָאֵס, אֶלְקָאֵעֵדָה, וְחִזְבָּאֵלְלָהּ.

ישנו עוד דבר, רביעי, אמנם לא שומעים על כך אבל הוא קיים, בעבר זה היה יותר ידוע, וזהו פְּתַח. אלה שנמצאים ביהודה ושומרון. בשפתם זה אֶלְפֶּתַח, לא פְּתַח. פירוש המלה הוא, נצחון. או כיבוש. [פתח, גם זה בעיקרו ראשי תיבות. איתמר]. ישנה לי ראייה – חיזוק – לכך, שזהו פירוש המלה. אמנם לא שצריכים את זה, כי מי שמכיר את השפה יודע זאת, אבל בדקתי זאת בספרים, וראיתי כי בתפסיר רס"ג, על הפסוק **עַל פִּי יִאָמֵר בְּסֵפֶר מִלְחָמָת יְיָ** [במדבר כ"א, י"ד], הוא כותב בזה"ל, פְּתוּחַ אֵלְלָהּ. 'פְּתוּחַ', היינו נצחונות, בלשון רבים. כלומר, ספר הנצחונות של הקב"ה. ו'פְּתַח', זהו בלשון יחיד. נצחון.

אינני יודע, מה בדיוק כוונתם במלה 'יסוד'? כנראה היסודות השקריים שלהם. אבל ראשית, הדבר בא להגיד לנו, כלפי י"ג יסודות הדת, כי בעוה"ר עקרו את יסודות הדת. שלטון הערב רב. אבל רמוז בכך, בפרט חטא פגם היסוד. אות ברית קודש. גם על כך, צריכים לצעוק חזק. זהו פירוש המלה.

לְגַבֵּי הַמְּלָאָה חִזְבָּאֵלְלָהּ, אֵלּוּ שְׁתֵּי מַלְיָם. 'חִזְבָּ' פירושו, כת, קבוצה. כביכול, הם קבוצה של ה'. כת אלהים. אמרנו כבר בעבר, כי בעוה"ר מצד אחד הם מאמינים, אם כי אין הרבה ערך לאמונתם, אבל כביכול הם אומ' בכך שהם באים לעשות את רצון ה'. עכ"פ משמעות המלה היא, כת, קבוצה. אם כן, מה הדבר אומר לנו? מה אנחנו צריכים לשמוע? מה הדבר 'צועק' אלינו? התשובה היא, כי עושים מעשים שלא לשם שמים.

זכורני ששמעתי מאחד הרבנים, לפני עשרות שנים, שאמר – לא שאני מסכים כי הדבר בהחלט נכון, אבל זה דַי מראה מהו המצב – כי 'היום אין לשם שמים'. הכל זה כסף, או כבוד. וכד'. השם ירחם.

הרי שמו של הקב"ה, נקרא על עם ישראל. אם כן, אם הם – הערבים – מדברים כי הם כביכול הכת של ה', אזי היכן אנחנו? הדבר מראה לנו, שצריך להתעורר. זהו דבר אחד.

דבר שני, למלה 'חִזְבָּ', ישנו פירוש נוסף, שזהו 'אגודה'. התאגדות. להתלכד. אם אתם יודעים, אומרים 'אֶחָתָזְבוּ', בלשון רבים.

כיצד אני יודע זאת? פעם בימים ההם [הימים הראשונים של מדינת ישראל, לפני כמה עשרות שנים], השרעבים היו נגד השלטון, והיה להם פתגם, 'אֶחָתָזְבוּ יֵא שְׂרָאֵעֵבָה'. 'אחתזבו' פירושו תתאגדו, או תתלכדו. כי ביחד, אֵיִשׁ אֶת רַעְהוּ יַעֲזֹרוּ, וְלֹאֲחָיו יֵאמֵר חֲזֵק [ישעיהו מ"א, ו'], וככה נלך נגד ההוא, אותו ראש ממשלה הראשון, הזקן אשמאי. הוא היה אומר, שהשרעבים הם טרוריסטים... כנראה הם עשו נגדו הפגנות וכו'. הרי השרעבים, הם אנשים שאין אצלם חכמות. אך הוא הוציא עליהם לעז.

שמעתי מנו"ב תליט"א, כי כאשר נפטר הישיש הרה"צ מעודד צובירי זצ"ל, המכונה 'אלשריעה' (פי' בית דין. הוא היה דיין), שהוא היה אביה של

ברם כאן, ישנו דבר חמור. פשט המלה פֶּתַח, הוא 'פֶּתַח'. כתוב בספר הזוהר הקדוש [ריש פרשת וישלח דף קס"ה ע"ב, וגם בריש פרשת וישב דף קע"ט ע"א], כי היצר הרע נכנס אל האדם, בשנייה הראשונה שהוא נולד. הוא רק נולד, וכבר יצה"ר מחכה לו, ונכנס בו.

כך לשון הזוה"ק שם, כיון דנפיק בר נש לאורא דעלמא, מיד אזדמן לאשתתפא בהדיה יצר הרע כמה (דאתמר) [דְאִתְאַמַר], דכתיב [בראשית ד', ז'] לִפְתַח חַטָּאת רִבֵּץ וְגו'. 'לפתח', היצה"ר כבר מחכה שם בפתח, רק שיצא, והוא כבר 'חבר שלו'. אומר המקדש מלך – תשמעו דבר מזעזע – וז"ל, ירמוז לפתח רחם האם, כי שם הוא חֶשֶׁק אחיותו, מיום בואו על חוה וכו'. מאז שהוא הזדקק לחוה, כפי שידועים דברי חז"ל.

וראשי תיבות פת"ח, פנימי תיכון חיצון. ג' כלים שביסוד, חדר ועליה ופרוזדור. כפי שכתוב במשנה במסכת נדה [פרק ב' משנה ה'], משל משלו חכמים, החדר והפרוזדור – גירסתנו בדל"ת והפרוזדור – והעליה.

מה הדבר אומר? אם זהו פירוש המלה 'פתח', מובן לנו פירושו שזה לגבי עון נדה בפרט, וגילוי עריות בכלל. 'לפתח חטאת רובץ'. שמה יצר הרע, שם כל הקלקול.

בזה אפשר להבין את הגמרא ביומא [דף י"ט ע"ב], שם כתוב כי רבי יהודה אחיו של רבי סָלָא חֲסִידָא שאל את אליהו הנביא, מהי הסיבה שלא זכו לביאת המשיח ביום הכיפורים? הרי כולם התפללו, צמו, וחזרו בתשובה?

א"ל אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא, אמריתו אמאי לא אתי משיח? והא האידנא יומא דכיפורי הוא, ואַפְעוּל כמה בתולתא בנהרדעא. על מה אתה מדבר? האם הינך יודע, כמה פשע ורשע ישנו ביום הכיפורים בעצמו בנהרדעא?

אמר ליה, הקב"ה מאי אמר? אמר ליה, לפתח חטאת רובץ [בראשית ד', ז']. דהיינו, הקב"ה מלמד עליהם זכות, שזהו בגלל יצר הרע. אבל, משיח כבר לא יבוא. 'לפתח חטאת רובץ'. זהו כפי שאמרנו לעיל.

דבר נוסף, בעניין הצניעות.

רבי יהודה החסיד בספר חסידים [חלק שני סימן תתרפ"ד, דף ר"ל, בהוצאת כת"י פארמא, שזהו נוסח אחר של ספר חסידים] כתב וז"ל, 'אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך, אשתך בירכתי ביתך. לא יתכן לאשה שתהא לפתח, שלא יתאו אליה ויראוה. וכתוב [בראשית ד', ו'] לפתח חטאת רובץ. כאשר היא יוצאת מהבית, אז 'חטאת רובץ'. אס־כן אנחנו כבר מבינים, מה רוצים מאתנו. מה אנחנו לא בסדר.

החיזוק בעניין גזירת הגיוס, צריך להיות לא רק בלימוד התורה, אלא גם בענייני צניעות וקדושה, וחשיבות הנישואין בגיל שמונה עשרה. ומעשה מזעזע שמובא בתנא דבי אליהו.

ברם, לא רק זה.

בעניין גיוס בני הישיבות, אני שומע כי מדברים ומחזקים את לימוד התורה, להתמיד ולהוסיף וכו' להתחזק בלימוד התורה. אולם אינני מבין. וכי משהו ירד בלימוד התורה, בשנים האחרונות? נשתנה משהו בלימוד התורה בשנים האחרונות? ברור אמנם ש'תלמוד תורה כנגד כולם', ושהדבר חשוב מאד, ותמיד יש מה להתחזק ולחזק. אבל, זה הכל? חוץ מזה, אין מה לתקן? איני מבין זאת. חושבני, כי צריכים לעשות כאן 'שידוד מערכות'.

למה אני מתכוון?

הרמב"ם בהלכות אישות [פרק ט"ו הלכה ב'] כתב בזה"ל, האיש מצווה על פריה ורבייה, אבל לא האשה. ומאימתי יתחייב האיש במצוה זו? מבן שש עשרה, מבן שבע עשרה. וכיון שעברו עשרים שנה ולא נשא אשה, הרי זה עובר, ומבאל מצות עשה. ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה, והיה מתיירא מלישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה, הרי זה מותר להתאחר, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכל שכן בתלמוד תורה.

המגיד משנה מסביר זאת שם, כי הרי כתוב [אבות פרק ה' משנה כ"א] 'בן שמונה עשרה לחופה', כי הכוונה לד' הרמב"ם היא, בסוף שבע עשרה. המפרשים עומדים על כך, איך להסביר את העניין.

שערי יצחק – השיעור השבועי

עיי"ש נקרא על שמו, ראשי התיבות של שמו עיי"ש, מחה"ס לב העברי, והוא מתלמידיתלמידיו של החתם סופר – בזה הלשון, המעשה הזה באה להורות לנו הדרך, שמירת הברית הוא היסוד לבית ישראל, ולא כמו שהאדם רואה לעינים לומדים בישיבות בתורה ותפילה לבד, כי הכל הם ענפים לשרשם ביסוד, אם הם שומרי הברית.

ועל כל נעלם, צריך הרב לדרוש על תלמידיו, להורותם הדרך איך ונשמרת מכל דבר רע וגוי [דברים כ"ג, י], שלא יהרהר ביום ולא יבא לידי טומאה בלילה וכו', כגמ' חולין [דף מ"ד ע"ב], ושלא יסתכלו בעריות, כל שכן שלא יקראו ספרי חיצונים – כיום צריכים יותר לדבר, על המכשירים הטמאים – בכל לשון שיהיה, ככתוב באו"ח סי' ש"ז סעיף ט"ז. ואשר הם מלאים זימה, ומביאים לידי הרהורי עבירה שהם קשים מעבירה [יומא דף כ"ט ע"א] כי מביאים לידי קרי רח"ל, שהוא שקול כנגד כל עבירות שבתורה, ככתוב בשו"ע [אהע"ז סי' כ"ג סעיף א'] ולשמור ככתוב שם [סי' כ"א].

ולהשיאם סמוך לפרקן, למען להעמיד שרשם לזרע קודש מצבתם.

כעת תשמעו דבר מבהיל, על כן אין מן התימה, על ישיבות גדולות במקומות גדולים שנחרבו כן. אינני יודע אמנם למה בדיוק הוא מתכוון, מה היה בזמנו. כנראה זה אירע בזמן המלחמות שם. עכ"פ הוא אומר, אל תתפלא, שישיבות גדולות נחרבו.

כי לא המדרש עיקר, כי אם המעשה. אחרי כי במכוסה ממך אל תחקור, לדעת אם למדו תורה בטרה, ובאיזהו מחשבות למדו.

וכן גם שלא ליתן יד לפשע, ללמוד עמם ענייני עריות בתלמוד תורה, כגון פתח פתוח וכו', וענייני אישות, טרם נשאו.

העניין הזה איננו כ"כ ברור, כי אומרים בשם החזו"א שהדבר אינו מזיק. אינני יודע. עכ"פ הוא מוחה כנגד זה.

וזה בכלל אין דורשין בעריות בשלשה, כעין [חגיגה דף י"א ע"ב]. ושלא ליתן מכשול בעבירה מכבה מצוה, למען שלא יכשלו, כמו [נדה דף י"ג ע"א].

ישנו דבר מזעזע ומחריד, בספר תנא דבי אליהו רבה [פרק י"ח, אות מ"ג]. הרי אליהו רבה, זהו מה שאליהו הנביא אמר לרב ענן, כנז' בכתובות דף ק"ה. כתוב שם בזה"ל, פעם אחת הייתי מהלך בתוך הגולה שבבבל, ונכנסתי לעיר גדולה של ישראל, ואין שם גויים כלל. כל העיר הם יהודים. עיר קדושה יותר.

ומצאתי שם מלמד תינוקות אחד, וישבו לפניו מאתים נערים, שרובן בני שמונה עשרה שנה, ובני עשרים שנה. שמעתם? המדרש מדגיש כי הם היו בני שמונה עשרה ובני עשרים.

ולשנה האחרת חזרתי לשם, ומצאתי את התלמידים, ואין רבם ביניהם, אלא בן אחד בלבד, שהוא היה בן בנו. דהיינו, הנכד שלו.

שבשביל מעשיהם המקולקלים של אותן נערים, מת רבן, ומתה אשתו, ומת בנו, ומת בן בנו – כנראה נשאר נכד אחר. בן בנו האחד הלך, כנז' לעיל, והשני נשאר. אך יותר נראה שזו טעות הדפוס, וצ"ל למעלה כמו שנכתב בספ' אחרים שהוא היה בן בנו, דהיינו דור רביעי מהרב – ומתו כל הנערים, שרובן בני שמונה עשרה ובני עשרים, ולא נשתיירו רק הקטנים.

אומר אליהו הנביא, והייתי בוכה ומתאנח עליהם. אוי ואבוי. אסון כזה גדול? מתוך מאתים נערים, כמה נשארו? רובם מתו.

עד שבא אלי מלאך מן השמים, [יש לעיין האם יש מקום לדון מלשון זה, לעניין המחלוקת אם אליהו זה הוא אליהו הנביא או תנא שנקרא כך, שהרי אליהו הנביא גם הוא מלאך מן השמים. איתמר], ואמר לי, מפני מה אתה בוכה ומתאנח? אמרתי לו, וכי לא אבכה ואתאנח על אלו שבאו לידי מקרא ומשנה, ועכשיו הלכו להם והיו כלא היו? ואמר לי, לא יפה עשית, שאתה בוכה ומתאבל ומתאנח עליהם. אמרתי לו, מפני מה?

ואמר לי, שהן היו עושיין דברים מכוערים, ודברים שאינן ראויין, ומקולקלין בעצמם, והיו מוציאין שכבת זרע חנם, והן לא היו יודעין בעצמן שהמיתה משיגתן.

כותב על כך בתוספות בן יחיאל [שם] – המחבר זהו הרה"ג עקיבא יוסף שלזינגר, שהמושב בני

הערה מהקהל: בישיבת פורת יוסף הספרדית, ג"כ לא לומדים זאת.

תגובת מרן שליט"א: יפה. הם מדלגים על פרק ראשון של מסכת כתובות? הם לא לומדים בכלל את פרק ראשון, או רק את הסוגיא הזאת אינם לומדים?

תשובת המעיר: כשהם מגיעים לזה, הם מדלגים. גם החסידים – חסידי הבעש"ט – עושים כך.

תגובת מרן שליט"א: אכן. זכורני ששמעתי לפני יותר מחמשים שנה סיפור על בעל דברי יציב, זהו האדמו"ר מקלויזנבורג, שהציעו לו חתן לבתו, בחור שלמד את כל הש"ס. שאל האדמו"ר, האם גם את מסכת נדה? וענו לו, כן. ואז הוא אמר, אם כן ני דא. באידיש. הכוונה את זה לא. והוא לא לקח אותו לחתן.

אולי הפרטים לא מדויקים, מי שיכול לבדוק ולברר יודיענו, ושכמ"ה.

[לגבי לימוד בענייני עריות בציבור, זכור לי שעמד על זה מעכ"ת במקום אחר (והוא בשו"ת עולת יצחק ח"ג סימן ק"כ. יב"ן). ולפי מה שהבנת, כשהיו מגיעים בתימן לעניינים כאלה בלימוד בציבור, היה הרב קורא אותם דרך העברה. והלומדים היו מתביישים לשאול, הגדולים וכל שכן הקטנים והבחורים. אך שמעתי מפי חכם אחד, שבנערותו למד לפני אחד מגדולי חכמי צנעא, ופעם אחת הגיעו לעניין כזה, והוא הבין שהמדובר בעניין בלתי צנוע אך לא ידע מהו, וכיון שהיה חצוף, כפי שהעיד בפיו על עצמו, שאל את רבו מהו זה. רבו השיב לו, כשתגדל תבין. והוא העיז פניו ואמר, מארי, תורה היא וללמוד אני צריך. ואעפ"כ רבו לא ביאר לו. ואותו חכם, גם בזקנותו היה כזה, ומפני הכבוד לא אגלה. איתמר.]

ואיזהו חכם, הרואה את הנולד, הפסד מצוה כנגד שכרה. ואין לדמות עצמינו לראשונים כמלאכים ואנו כבני אדם וכו' [שבת דף קי"ב ע"ב].

ורמז לן במעשה זה, על כי זה שהיה ראש ישיבה על בני י"ח ובני עשרים, אשר מן הראוי היה כבר להשיאם כהלכה [אהע"ז סימן א'], וכדי ללמד תורה בטהרה [קידושין דף כ"ט ע"ב]. בן שמונה עשרה לחופה. הם היו צריכים כבר להתחתן.

והוא לא השגיח על זאת, ורק למד סתם. ועל כן לא נשאר מהם, כי אם הקטנים אשר למדו בטהרה.

מי לנו גדול מהבן איש חי, שכתב על כך [בפתיחה לפרשת שופטים] דברים מפורשים. תשמעו דברים כדרבונות. הוא מסביר את הפסוק, כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום [דברים כ', י']. וזה לשונו, נראה לי בס"ד, דהאדם נקרא [נדרים דף ל"ב ע"ב] "עיר קטנה ואנשים בה מעט" וכמו שכתוב בקהלת [קהלת ט', י"ד]. והדבר ידוע, שיצר הרע יתגרה וילחם באדם באיסור עריות, יותר מכל איסורים.

ואפילו חכם וצדיק שעוסק בתורה ימים ולילות, אינו יכול להכניע היצר הרע, אלא עד שישא אשה.

פוק חזי מה שכתוב בגמרא [קידושין דף כ"ט ע"ב], כשבא רב המנונא לפני רב הונא, וראה דלא פריס סודרא, ושאלו מאי טעמא? ואמר לה, משום דלא נסיבנא. ואהדרינהו רב הונא לאפיה מיניה, ואמר לו, חזי דלא חזית לאפאי, עד דנסיבת. עד שתתחתן.

ואמרו בגמרא, משום דסבר רב הונא, כל מי שלא נשא, יהיה בהרהורי עבירה כל ימיו. ולכן הרוצה להילחם ביצרו, אינו יכול לו, עד שישא אשה.

וזה שכתוב "כי תקרב אל עיר", הוא הגוף שלך שנקרא בשם עיר, "להילחם" עם היצר הרע, "עליה" רוצה לאמר בשבילה, שלא יחריבנה היצר הרע, אז תחילת הכל צריך שתקרב אליה לשלום – היא מצות הנשואין, שיהיה לה עזר במצוה זו יותר מכל המצות. דידוע מה שאמרו רבותינו ז"ל [יבמות דף ס"ב ע"ב], "כל השרוי בלא אשה, שרוי בלא שלום, שנאמר וידעת כי שלום אהליך וכו'", וכנזכר בגמרא דיבמות דף ס"ב. בתחילה תעשה 'שלום', דהיינו תתחתן.

ובזה פירשתי בס"ד [תהלים ל"ח, ד'] "אין שלום בעצמי מפני חטאתי", לשון חסרון. כי איש בלא אשה, הוא פלג גופא, נמצא חסר חצי גוף.

ובסעיף א' הוא כותב כך, כל הקודם לישא אשה, תכף ומיד אחר שנעשה בר מצוה, הרי זה משובת. שמעתם? את החתונה ראוי לקבוע בגיל שלוש עשרה וחצי.

יהי רצון שתורתנו תעשה נחת רוח ליוצרנו יתב'.

*

על המשך דברי התנא דבי אליהו, לשנה אחרת חזרתי לשם וכו' וכדלעיל, כתב שם בתוספות בני יחיאל, לא שנה לאחריו, כי זה לא באפשר להשתנות כן בשנה אחת. אלא לשנה לאחר זמן היה בא, ומצא המקום חרב בלא ישיבה, בלא רב בלא תלמידים וכו' ע"כ.

לא זכיתי להבין דבריו. למה לא יתכן שכל זה אירע תוך שנה אחת.

שאלה מהקהל: כי ב"ד של מעלה לא מענישים פחות מבן עשרים.

תשובת מרן שליט"א: זאת שאלה אחרת לגמרי. וכבר עמדו עליה. ובלנ"ד נרחיב בשיעור נוסף.

קריאה להשתתף בכינוס כנגד הגזירות על התורה, ובפרט על גזירת הגיוס, שיתקיים ביום חמישי ער"ח ניסן, בירושלם עיקרית.

הזמן קצר והמלאכה מרובה. על כן נאמר רק עוד כמה דברים קצרים.

כיון שאנחנו מדברים על בני הישיבות, ישנה בפני את הקריאה לכינוס שיתקיים ביום חמישי כ"ז אדר, ער"ח ניסן התשפ"ה. גם אני הקטן הצטרפתי לחתום על כך, וכעת אני רואה כי ישנם כאן חתימות של עשרות רבנים. הראשון הוא, הרב הגאון משה צדקה שליט"א, ראש ישיבת פורת יוסף. ב"ה הוא מוסר את עצמו על העניינים האלה.

כתוב שם בזה"ל, קריאה נאמנה מרבתינו גדולי וחכמי עדות המזרח שליט"א.

הננו פונים אליכם בחורים יקרים הי"ו, ומבקשים מכם שבזמן זה כל אחד ואחד יתגבר בלימוד התורה, בהתמדה ושקידה, והחלש יאמר גיבור אני, וירבו בהתמדה ועמל התורה ובתפילה לפני הקב"ה, וזאת לאור המצב הקשה שעם ישראל נמצא בו ברוחניות ובגשמיות, ואויבינו הקמים עלינו מבית ומחוץ. וכבר אמרו חז"ל 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', ואין שמחה אלא תורה.

והננו להודיע כי ביום חמישי כ"ז אדר, תתקיים בעזה"י עצרת רבבות, להעתיר ולזעוק לה' יתברך כנגד הגזירות על התורה, ובפרט על גזירת הגיוס.

דאמרו בגמרא [קידושין דף כ"ט ע"ב], אמר רב חסדא, הא"י דעדיפנא מחבראי, משום דנסיבנא בשיתסר. וא"י נסיבנא בארביסר, הוה אמינא, גירא בעינא דשטנא.

על כן כל אדם יהיה בדבר זה זריז ונשכר. אך קודם ארביסר, שלא בא לשנים דגדלות, לאו יאות לישא אשה. ואם יש לו איזה סיבה הכרחית להקדים בזה, עיין למורינו הרב יום טוב אלנקוה ז"ל ב"שמחת יום טוב", כיצד יתנהג בענין הכתובה.

[בתימן בודדים נשאו אשה כשהם כבני ארבע עשרה, ובכללם אבי זקיני רבי אהרן אפרים הכהן זצ"ל. איתמר.

ידוע לי על עוד. וכנראה בגיל י"ג. ובדרך כלל זה היה מגיל שש עשרה שבע עשרה. יב"ן].

חושבני כי זהו מה שכן נשתנה בדורנו. כי אם המדובר לגבי לימוד תורה, אין הברדל של'ממש בין לפני עשרים שנה לבין כיום. אולי ההיפך, כיום ישנן הרבה יותר אפשרויות בלימוד תורה. אולם לגבי הנושא דלעיל, בגלל כל המכשירים המכשילים, שהשחיתו כל חלקה טובה, אני חושב כי צריכים לומר 'עד פה'. לדעת לטכס עצה, איך להקדים את גיל הנישואין. אמנם הדבר צריך שידוד מערכות, כי מערכת הישיבות והכוללים איננה בנויה כך, אבל מסתברא כי זהו מה שהקב"ה דורש מאתנו.

כאשר ישנן גזירות, פירושו שאנחנו צריכים תיקון. ליישר את המעוות. לא לחפש להאשים את האחרים, אלא לומר 'אבל אשמים אנחנו'. אין הדבר אומר שהם אינם אשמים, אולם אנחנו מדוע איננו לומדים את הלקח. במקום לתקן זאת, מחפשים לתקן דברים שאינם עיקר הנושא.

וכבר כתב גאון עוזנו מהרי"ץ זצוק"ל בעץ חיים [דף קמג]. לגבי המאמר 'אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו', פירוש שהעוסק בה נקי מעון וחטא, שאז המלך משתעשע בו ובתורתו. אבל מי שהוא מלא מסרחון צואת עונותיו, אין תורתו נחת רוח לבוראו. כי כשאדם נקי, אז כשעוסק בתורה, שכינה שורה ונעשה כסא ומושב לשכינה. לא כן כשאינו נקי ח"ו, כי אין בו לא מושב ולא כסא, כי החטא יהיה קוץ מכאיב ליושב על הכסא יעו"ש.

וכפסקם הברור של גדולי ישראל זיע"א ושלטי"א, שגם בחור שאינו במסגרת הלימודים, איסור גמור הוא לו ללכת לצבא.

אין דבר כזה, הבדל בין מי שלומד למי מי שלא לומד. גם מי שאינו לומד, הצבא הוא לפתח חטאת רובץ. הקלקול שם ברור, בלי שום ספק [עייין שיעור מוצש"ק משפטים התשע"ד]. ככה שאין סיבה להגיד, כי כיון שהוא לא לומד, אזי שילך לצבא. יותר טוב שיעבוד, או שיעשה מה שיעשה, כי בצבא הוא בודאי יתקלקל. כי זוהי המגמה שלהם, לקלקל את כל מה שנכנס לשם.

ואל ראשי ישראל, מרביצי התורה, רבני ועסקני הקהילות, נבקש לעורר את כל יראי ה', קטן כגדול, להשתתף בעצרת הכרחית זו. ולהכריז בשבת לסדר ויקהל משה' לכל הקהילות ולהקהל ולעמוד על נפשם בעת הזאת. כמו כן נבקש ממרנן ורבנן ראשי הכוללים וראשי הישיבות הגדולות והקטנות, לדאוג שכל האברכים והבחורים יגיעו במרוכז לעצרת החשובה.

ואל ציבור יראי ה' ואברכי הכוללים, נקרא לקיים יום תענית ותפילה לפני הקב"ה בערב ר"ח ניסן, לקירוב הגאולה וביאת משיח צדקנו, וחיזוק עם ישראל בתורה ויראת שמים, ולביטול חוק הגיוס. בניסן נגאלו, ובניסן עתידים להיגאל.

כמו"כ להתחזק בימי בין הזמנים בלימוד התורה, שלא יהיה רפיון, ולא להביא לחילול ה' ח"ו, שלא יאמרו שבני הישיבות מסתובבים ברחוב.

זהו דבר אחד.

הילולת מהרי"ץ בשנתנו זו, תתקיים בשב"ק פרשת שמיני, בעיר רכסים ת"ו.

דבר שני. לקראת כ"ח ניסן, יומא דהילולא של גאון עוזנו ותפארתנו מהרי"ץ זיע"א, כפי שכבר הזכרתי כי השנה זה יוצא בשב"ק פרשת שמיני, והרב ניר טיירי הי"ו מנכ"ל פעולת צדיק אירגן שההילולא תהיה בעיר רכסים ת"ו. שם נהיה בעז"ה.

ונתיבות מהרי"ץ, הרב יאיר תאם הי"ו, מתכנן לעשות כינוס מרכזי, עוד לא החליטו משהו בעניין.

מי שיכול להגיע אל המקומות הללו, זהו בודאי דבר טוב. אבל, ישנם רבים שלא יוכלו להגיע. ואפילו בלי קשר. ולא דוקא השנה. השנה זה 220 שנים לפטירתו, וע"כ צריכים לשים דגש במיוחד.

אבל תמיד, גם בכל שנה ושנה, חושבני כי בכל מקום ומקום, לקראת כ"ח ניסן, צריכים לחזק את השרשים, ולעשות הילולות וכנסים בכל מקום ומקום. אם באותו היום, אם בשב"ק שלפני כן, בכדי שהאנשים יתחברו עם תורת מהרי"ץ, כי אלו היסודות שלמסורת, יסודות האמונה והתורה. עץ חיים היא למחזיקים בה.

צריכים להתכונן לכך, מבעוד מועד.

מבוקש עורך לחוברת שתתריע בעניין השיר לכבוד התנא האלהי, רבי שמעון בר יוחאי, שצריך לומר הה"א בחירק, כי זהו חירוף וגידוף לומר 'האלהי'.

דבר נוסף, הדבר בזכות ידידנו רבי אלון גרטי הי"ו, שהזכיר לי בעניין השיר לכבוד התנא האלהי, רבי שמעון בר יוחאי. דיברנו על כך בס"ד בהרחבה בשנים שעברו, כאשר בעוה"ר היה האסון של מירון, והתברר כי האסון קרה בזמן ששרו את השיר הזה. בדקו ומצאו כי כך היה.

בעיקבות דבר זה, דיברנו על כך מספר פעמים, להסביר את הטעות הזאת, כי זהו חירוף וגידוף להגיד 'התנא האלהי', בפתח. צ"ל בחירק. ועדיין הפרוץ מרובה על העומד. אולי ישנם מעטים, אשר תיקנו את זאת, אבל רבים לא תיקנו. והרבה לא מבינים, מהי הבעיה בכלל. ואפילו התווכחו, מה פתאום? הם חושבים שהדבר בסדר.

בקיצור, מה שאני מציע הוא, מאחר שדיברתי על כך בפרוטרוט בכמה וכמה שנים, בכל מיני שיעורים, ועניתי על כל השאלות שהתעוררו. צריך מישהו שיאסוף את הכל בחוברת, לסדר ולערוך את הכל בחוברת מיוחדת, שיקראו לה בשם 'התנא האלהי', בחירק. זהו הדבר הראשון. כך יהיה שם החוברת. ולהפיץ אותה, בכדי שהציבור יבין.

אבל גם לכך, צריכים להתכונן מבעוד מועד. אי אפשר ברגע האחרון. כעת בנתיים, עד ל"ג בעומר, יש זמן.

מי שיקח את המצוה הזאת על שכמו, מי שיערוך את כל הדברים, לעשות גם כותרות ולסדר את

שערי יצחק – השיעור השבועי

בעל אזנים לתורה [שם] כותב כך, ונראה עוד להוסיף ציור מהחיים, המבאר את חשיבות יציאה זו בב"א – בבת אחת – היינו שכשמתאספים לטובת דבר נחוץ, והשם "מגבית" יוצא מפורש מפי הרב, נמצאים אנשים, שמחפשים דרכים, איך להיחלץ 'מצרה' זו. רק הם שומעים את המלה 'מגבית', מחפשים איך אפשר לברוח, כיצד להתפטר מכך.

ואם הענין הוא כ"כ נחוץ ודחוף, שאין לערער עליו, וא"א שלא לתת, אז מתקרבים הם אל הענין במרץ רב ונעשים לגבאים, מזכירים ומעשים. וכשכל העם יוצא להביא כסף, הם עורכים רשימות ועושים הכנות לקבלת הנדבות.

ומרוב טרדה דמצוה, הם 'שוכחים' לתת את נדבתם הם לדבר הגדול והקדוש, שהם 'מרעישים עולמות' בעדו...

והעיד לנו הכתוב, שבמעשה המשכן לא היו משתמטים כאלה בישראל, אלא ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה' להביא נדבותיהם והביאו. וכמובן לא חסרו אנשים לקבל את הנדבות. ונמצאו גבאים, שנתנו בעצמם, וגם עסקו לש"ש בקבלת הנדבות.

צריכים לדעת, מִתֵּן אָדָם יֶרְחִיב לוֹ [משלי י"ח, ט"ז]. מה שנותנים, בפרט להחזקת תורה, זהו כסף של 'השקעה' כשרה וטובה. כסף שהוא בַּמָּקוֹם. זָרְעוּ לָכֶם לְצִדְקָה, קִצְרוּ לְפִי חֶסֶד [הושע י', י"ב]. אדם שהוא נותן, הוא מקבל מהקב"ה בכפל כפלים. אף אחד לא יפסיד מכך. אדרבה, ישנו מכך ריוח. כך שצריכים לדעת, לתת למקום שהוא הגון ראוי ורצוי. ובפרט כעת למטרה כזאת חשובה, להעמיד תורה, 'תלמוד תורה כנגד כולם'. השם ברוך הוא יזכינו.

כעת ידידנו הרב אלעזר יוסף הי"ו, שהוא 'בעל מקצוע' בעניינים הללו, יתרים את הציבור לעניין חשוב זה. ותשאו ברכות עד בלי די, ממעון ברכותיו יתב'. אכ"ר.

העניינים, ויספיק להפיץ זאת לפני ל"ג בעומר, אשריו ואשרי חלקו. זהו דבר חשוב מאד. וזכות הרבים תלויה בו.

שאלה מהקהל: לצרף לכך הסכמות מרבנים ואדמורי"ם?

תשובת מרן שליט"א: בודאי. אבל כנראה העניין צריך 'להתבשל' בנתיים.

בשבח 'ישיבת בין הזמנים' המתקיימת בעיר רכסים ת"ו, שמארגן ידידנו הרב עובדיה סיאני הי"ו.

הדבר האחרון, זהו העניין של 'ישיבת בין הזמנים', בעיר רכסים ת"ו. ידידנו הרב עובדיה סיאני הי"ו מארגן שם כבר שנים רבות, את ישיבת בין הזמנים. אני זוכר אותו, עוד כשהיה בחור. ב"ה הוא מוסר את נפשו, להגדיל תורה ולהאדירה, שבימי 'בין הזמנים' ישבו במשך כמה שעות, גם בחורים וגם אברכים, ישנם שם בערך 20 אברכים ו-50 בחורים, אשר יושבים כמה שעות בבית הכנסת, ועוסקים בתורה. הדבר חשוב גם סתם ככה, בכדי שהבחורים לא יסתובבו בכל מיני מקומות, שתהיה מסגרת. אבל כמובן, צריכים לעזור להם.

בפרט כעת, שאנחנו קוראים בפרשת השבוע על נדבת המשכן, אשר הביאו את נדבתם לתרומת הקודש. כמ"ש [שמות ל"ו, ג'] וַיָּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה, אֶת כָּל הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְמִלְאכַת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ. וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד, נְדָבָה בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר. הֲנֵנו עוֹזְרִים לַעֲצִמְנוּ, כְּאֲשֶׁר אֲנִי מְסִייעִים לְאֲנָשִׁים כְּאַלֶּה.

דרך אגב, ראיתי רעיון מעניין, בספר אזנים לתורה [פרשת ויקהל, דף שכ"ג] לגבי העניין הנז"ל. וכמו שנאמר קָחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה וְגו' זָהב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת [שמות ל"ה, ה']. כי ישנו שם עוד פסוק, שלא שמים לב אליו.

נאמר בפסוק, וַיָּצְאוּ כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה. וַיָּבִיאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ לְבוֹ וְכֹל אֲשֶׁר נְדָבָה רוּחוֹ אֹתוֹ וְגו' [שמות ל"ה, כ'–כ"א]. לכאורה, למה צריכים לומר שהם יצאו מלפני משה? הרי משה רבינו דיבר, והם הביאו בעיקבות זה את נדבתם, א"כ ברור כי הם צריכים לצאת אח"כ כדי להביא. מהו המכוון בפסוק הזה?

לק"י

הננו להודיע בזאת כי
השיעור השבועי הקבוע

של מרן הגאון
הרב **יצחק רצאבי שליט"א**
פוסק עדת תימן

מח"ס שלחן ערוך המקוצר ח"ה, שו"ת עולת יצחק ג"ח ועוד

ממשיך להתקיים מדי מוצאי שבת קודש

עכשיו בחדשי הקיץ

השיעור מתחיל בשעה 21:30

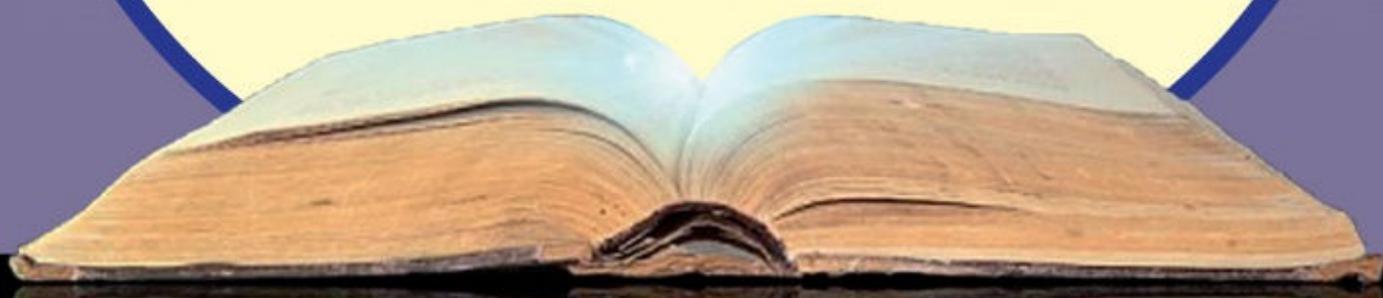
בבית המדרש "פעולת צדיק"

רח' המכללה (מהרי"ץ) 4 בני ברק

(פינת רח' בירנבוים 2 ליד "שוק השומר")

ציבור האברכים בני הישיבות
וכלל שוחרי התורה מוזמן

שיעור שכולו חידוש - ממנו תצא מלא וגדוש

מיני תבלין וקליות

מיני קליות

גרעיני חמניה קלויים
 גרעיני דלעת קלויים
 בטנים קלויים
 בטנים קלויים בקליפה
 פיסתוק חלבי קלוי
 קשיו קלוי
 שקדים קלויים
 גרעיני דלעת קלויים
 גרעיני אבטיח קלויים

חילבה
 טחון/לא טחון
 מבוררת
 בהקפדה רבה
 יותר מ-3
 פעמים

חדש!
**אבקת
 מרק**
 1 ק"ג

חדש!
תמרים
 1 ק"ג

מיני תבלין

פפריקה מתוקה
 פפריקה חריפה
 פלפל שחור
 פלפל לבן
 פלפל חריף (שאטה)
 כמון
 כרום
 קינמון
 זנגביל
 גריל עוף
 חואיג מרק
 חואיג קפה
 זעתר
 היל

ציפורן טחון
 חילבה טחון
 שום גבישי
 תערובת שוארמה ועל האש
 תערובת לדגים
 תערובת לסטייק

כשר לפסח למהדרין ללא חשש חוזר וניעור
 בהשגחה המהודרת והמחמירה של
 בד"ץ פעולת צדיק בראשות מרן הגאון
 רבי יצחק רצאבי שליט"א

דרושים מפיצים

שם המפיץ

הפצה ראשית: פעולת צדיק, טל' 052-7635645